

Protokół
XXX posiedzenia plenarnego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w dniu 13 maja 2021 roku

I. Otwarcie posiedzenia i powitanie gości

Prof. Z. Marciniak przywitał członków Rady Głównej oraz zaproszonych gości.

II. Humanistyka w Polsce

Prof. G. Borkowska w zagajeniu debaty wskazała dwa czynniki, które ograniczają nauki humanistyczne w Polsce. Pierwszy z nich to obowiązujący system ewaluacji, który dobrze się sprawdza w przypadku innych dziedzin, jednak jest niedostosowany do humanistyki. Drugi czynnik to sugestie ze strony polityków, że humaniści powinni się zajmować się tematami, które służą określonym celom, m.in. tożsamością narodową. Nie są to dobre warunki pracy dla humanistów, którzy potrzebują swobody, zapewnienia środków finansowych, organizacji nauki i dobrej atmosfery.

Następnie prof. Borkowska przedstawiła prelegentów.

Prof. Witold Sadowski jest literaturoznawcą, zajmuje się wersyfikacją. Jest Dyrektorem Instytutu Literatury Polskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego i Przewodniczącym Rady Dyscypliny Naukowej Literaturoznawstwo na UW.

Prof. Andrzej Mencwel jest polonistą i kulturoznawcą, współtwórcą kulturoznawstwa w polskiej przestrzeni akademickiej, współtwórcą Instytutu Kultury Polskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.

Prof. Jerzy M. Brzeziński jest psychologiem, profesorem Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Był dyrektorem Instytutu na Wydziale Nauk Społecznych UAM, dziekanem Wydziału Nauk Społecznych UAM, jest członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk.

Pierwszy referat wygłosił prof. W. Sadowski. Przedstawił funkcjonowanie Instytutu Literatury Polskiej w obecnych warunkach finansowania. Środki finansowe w kroku pierwszym, w ramach subwencji, trafiają do Uniwersytetu w wysokości przewidzianej przez algorytm. W drugim kroku, większość tych środków jest dzielona między wydziały. Podział jest dokonywany w oparciu o ten sam algorytm, przy uwzględnieniu tzw. korytarza, co oznacza, że wydział nie może otrzymać mniej niż 97% subwencji z roku poprzedniego. W trzecim kroku subwencja jest dzielona między instytuty wewnątrz wydziału również na podstawie tego algorytmu, z zastosowaniem korytarza. Zasada trzech kroków jest stosowana od lat. Elementem stałym jest też ogólna praktyka dotycząca wysokości płac na Wydziale. Pracownicy otrzymują wynagrodzenie bliskie minimalnej stawki przewidzianej przepisami. Stabilność tych dwóch elementów pozwala na porównanie w jakich warunkach finansowych Instytut funkcjonował kilka lat temu i obecnie. Elementem względnie stałym w Instytucie są również koszty pośrednie z grantów. W celu zobrazowania wysokiej skuteczności w pozyskiwaniu grantów w skali Uniwersytetu, prof. Sadowski przedstawił dane liczbowe. Na Uniwersytecie jest ok. 350 literaturoznawców, w Instytucie Literatury Polskiej (ILP) – 50, czyli $\frac{1}{7}$ wszystkich literaturoznawców. Z kolei $\frac{1}{4}$ wszystkich grantów literaturoznawczych na Uniwersytecie, włączając filologie obce, na przestrzeni ostatnich lat była ulokowana w ILP.

Rok 2020 odsłonił prawdę na temat funkcjonowania algorytmu podziału subwencji. Instytut otrzymał subwencję na poziomie 95% kwoty, którą należy przeznaczyć na płace i stypendia doktoranckie. Profesor wyraził opinię, że przyczyną wadliwości tego sytemu jest współczynnik kosztocłonności na poziomie 1. Powoduje on, że wszelkie próby poprawy sytuacji są nieskuteczne.

Następnie prof. Sadowski objaśnił, że Instytut radził sobie z niedoborem środków finansowych dzięki kosztom pośrednim z grantów oraz zapasowi środków finansowych, który udało się zgromadzić do 2016 r. Niestety te dwa źródła w obecnej chwili są już niewystarczające. Instytut może nadal funkcjonować tylko dlatego, że filologia polska nie jest jedynym kierunkiem studiów prowadzonych na Wydziale Polonistyki UW. W innych instytutach są prowadzone studia na kierunkach kulturoznawczych, a nauki o religii i kulturze mają współczynnik kosztocłonności na poziomie 1,5. Filologia polska może istnieć na UW dzięki nieco lepszemu położeniu innych kierunków. Profesor stwierdził, że sytuację może poprawić przywrócenie dawnej skali współczynnika kosztocłonności albo podniesienie współczynnika kosztocłonności dla literaturoznawstwa i językoznawstwa do poziomu 1,5. Inaczej będzie musiała postępować stopniowa likwidacja filologii polskiej. Inne kierunki można studiować w innych krajach, natomiast filologii polskiej nie da się studiować za granicą.

Prof. A. Mencwel, w nawiązaniu do przedmówcy, stwierdził, że filologia polska w Polsce musi być wzorem dla wszystkich innych polonistyk na całym świecie, gdziekolwiek by one nie istniały. Od kilkudziesięciu lat w Polsce jest zauważana postępująca degradacja humanistyki. Jest to wynikiem braku zrozumienia odrębności nauk humanistycznych od nauk inżynieryjno-praktycznych w środowisku naukowym i środowisku zarządzającym nauką. Nauki humanistyczne są naukami odrębnymi, mającymi własne kryteria oceny, które nie są tożsame z szacowaniem kosztów w ekonomizmie, który zaprowadzono w ostatnich kilkudziesięciu latach. Wartość nauki została utożsamiona z jej kosztocłonnością. Jest to związane z racjonalnością budżetową, ale nie z wartością humanistyki. Widoczne są narastające zjawiska, które zagrażają deprecjacją humanistyki. Zdaniem Profesora nauka w Polsce jest we władaniu dwóch chorób – „grantozy” i „punktozy”. Powodują one zanik społecznego bycia humanistyki. Zanika działalność studenckich kół naukowych i towarzystw naukowych, czego przykładem jest Towarzystwo Popierania i Krzewienia Nauk, które zakończyło działalność. Dzieje się tak, dlatego że młodzi naukowcy nie mają rezerw, zostali wtłoczeni w te reżimy. Prof. Mencwel podkreślił, że kiedy uczeni nie mają rezerw bezinteresowności, degradacja jest nieunikniona. Niezwykle ważna jest możliwość swobodnego sposobu bycia w nauce, w szczególności w humanistyce. W naukach inżynieryjnych bezpośrednia efektywność jest uchwytna i przeliczalna, natomiast w naukach humanistycznych tak nie jest. W przeszłości były trzy szkoły humanistyczne, które miały światowe uznanie: warszawska szkoła historyczna, szkoła strukturalizmu językoznawczego i literaturoznawczego, warszawska szkoła historyków idei. Obecnie można jedynie wskazać poszczególne osoby, które wyróżniają się światowym dorobkiem. Profesor zaprezentował publikację pt. „Wykłady o humanizmie” Juliusza Domańskiego, które uważa za najwybitniejsze dzieło ostatnich lat.

Na zakończenie prof. Mencwel stwierdził, że trwa proces, który wchodzi w fazę krytyczną, i który może okazać się nieodwracalny. Jeżeli nie nastąpi uświadomienie podstawowych warunków istnienia nauk humanistycznych i ich rozwoju, możliwy będzie pośmiertny sukces zaborców.

Wystąpienie trzeciego prelegenta, prof. Jerzego M. Brzezińskiego z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, który miał przedstawić referat na temat ewaluacji humanistyki, nie doszło do skutku, ponieważ problemy techniczne związane z jego

komputerem domowym uniemożliwiły mu udział w posiedzeniu Rady. Prof. Brzeziński przekazał tezy planowanego wystąpienia prof. Borkowskiej.

Prof. G. Borkowska podziękowała prelegentom za świetne wystąpienia. Stwierdziła, że ocena czasopism sprawdza się w odniesieniu do innych nauk, natomiast nie jest tak w przypadku nauk humanistycznych. Współczynniki decydujące o pozycji czasopisma nie działają w odniesieniu do czasopism humanistycznych. Są to czasopisma polskojęzyczne, o ograniczonym zasięgu, więc porównywanie ich z najlepszymi czasopismami zagranicznymi nie ma sensu. Punkty są przydzielane czasopismom humanistycznym uznaniowo. Następnie prof. Borkowska poruszyła kwestie zbyt niskiego współczynnika kosztochłonności dla nauk humanistycznych oraz niedostosowania formularzy stosowanych przez Narodowe Centrum Nauki do projektów humanistycznych, o czym szerzej wypowiedziała się podczas kwietniowego posiedzenia plenarnego Rady Głównej. Wyraziła zaniepokojenie wynikami nadchodzącej ewaluacji, które w przypadku nauk humanistycznych mogą się okazać nieadekwatne. Sposobem ewaluacji odpowiednim dla nauk humanistycznych byłaby ocena jakościowa. Prof. Borkowska zauważyła, że w PAN środki finansowe trafiają z Ministerstwa bezpośrednio do instytutów zgodnie z algorytmem stosowanym przez Ministerstwo, nie ma tu możliwości ingerencji wewnątrz PAN.

Przewodniczący Rady Głównej otworzył dyskusję.

Prof. W. Banyś poinformował, że ukazał się nowy numer czasopisma „Nauka i szkolnictwo wyższe”, którego redaktorem naczelnym jest prof. J. M. Brzeziński. Został on poświęcony ewaluacji nauki, w tym ewaluacji czasopism. Profesor podkreślił, że należy odróżnić ewaluację instytucjonalną, która jest instrumentem dzielenia środków finansowych, od oceny jakości nauki, tak jak powiedział prof. Mencwel. Nie należy oceniać indywidualnego pracownika nauki mierząc go ewaluacją instytucjonalną. Ocena indywidualna wartości naukowej humanisty powinna być ekspercka. Prof. Banyś odniósł się do współczynników kosztochłonności. Stwierdził, że niezbędne jest ich ponowne określenie w oparciu o merytoryczną kosztochłonność badań.

Prof. Z. Marciniak stwierdził, że wypowiedzi są przejmujące i zasmucające. Nasuwa się wniosek, że wszyscy jesteśmy kiepskimi humanistami, bo nie dbamy o naszą humanistykę. W nawiązaniu do wypowiedzi prof. Sadowskiego, powiedział, że uczelnie nie są zobowiązane do korzystania z algorytmu ministerialnego przy wewnętrznym rozdziale środków. Powinny wypracować własne rozwiązania dostosowane do swojej specyfiki. Profesor zaapelował do humanistów o opisanie właściwych zasad ewaluacji, z których Ministerstwo mogłoby skorzystać. Przypomniał, że artyści tak postąpili w momencie tworzenia zasad ewaluacji i przedstawione przez nich propozycje znalazły się w rozporządzeniu dotyczącym ewaluacji. Warto spróbować zaproponować nowe rozwiązania w ewaluacji i systemie grantowym, począwszy od formularzy, o których mówiła prof. Borkowska. Rada Główna poprze takie pomysły.

Prof. A. Chełmońska-Soyta, Przewodnicząca Komitetu Polityki Naukowej, zauważyła, że wypowiedzi prelegentów pokazują, że mamy do czynienia z ograniczeniem myśli twórczej, które wynika z narzuconych systemów. Drugą kwestią jest przenikanie myśli humanistycznej do innych obszarów wiedzy na uniwersytetach. Następnie zadeklarowała, że Komitet będzie się starał wspierać humanistów.

Prof. Krzysztof Zaremba, Rektor Politechniki Warszawskiej, poinformował, że na Wydziale Administracji i Nauk Humanistycznych PW działa aktywna grupa filozofów. Założone zostało Międzynarodowe Centrum Ontologii Formalnej, które jest rozpoznawalne w środowisku międzynarodowym.

Prof. M. Szczerek zwrócił uwagę, że od wielu lat obserwuje brak prostego narzędzia, jakim jest symulacja skutków działania systemu finansowania nauki na dwóch poziomach – centralnym rządowym i na poziomach jednostek badawczych.

Prof. A. Przyłuska-Fischer podniosła problem, z którym się borykają humaniści pracujący w mniejszych uczelniach, gdzie poddane ewaluacji będą nieliczne dyscypliny niehumanistyczne. Efekty ich pracy nie są wliczane do oceny innej dyscypliny naukowej, o ile nie publikują w czasopiśmie, do których przypisana jest ta dyscyplina. Jest to poważny problem, o którym się zapomina, dotyczy np. uczelni pedagogicznych. Pracownicy reprezentujący inne dyscypliny bywają przenoszani na etaty dydaktyczne. Jest to sprawa, która powinna zostać rozwiązana. W praktyce pracownicy w uczelniach spotykają się z podejściem, że są ważni o ile wnieśli dużo punktów do ewaluacji, jeśli nie, to w zasadzie się nie liczą.

Min. W. Murdzek stwierdził, że zbliża się pierwsza ewaluacja na podstawie ustawy PSWiN, więc należy przejść ten proces zbierając wszystkie doświadczenia, ponieważ może to posłużyć do przyszłych zmian systemowych. Ważne jest wypracowanie metody oceny, która będzie adekwatna dla nauk humanistycznych. Środowisko, znając swoją specyfikę, może zaproponować adekwatne narzędzia oceny wewnątrz uczelni, ale również propozycje powiązania takiej oceny z systemem w makroskali, który przekłada się na stopień finansowania. Rola humanistów jest niezwykle ważna, środowisko humanistyczne ma ogromną wartość.

Następnie, na prośbę prof. Borowskiej, Minister przedstawił informację o konkursie NPRH w module „Dziedzictwo narodowe”, którego rozstrzygnięcie znacznie się przeciągnęło. Zakończono zostało rozpatrywanie zgłoszonych zastrzeżeń. W lutym eksperci przystąpili do oceny wniosków. Ocena ekspercka powinna zostać zakończona z końcem wakacji. Obecne doświadczenia wskazują, że w przyszłości niezbędne będzie wprowadzenie pewnych modyfikacji w procesie oceny wniosków. Rada NPRH zadeklarowała, że w przyszłości podejmie się preselekcji wniosków, aby przyspieszyć późniejszą pracę ekspertów.

Minister W. Murdzek podziękował za możliwość wysłuchania cennych głosów w debacie i wyraził nadzieję, że wspólnie uda się wypracować rozwiązania, które będą niwelowały te podstawowe błędy i pozwolą na pełne wykorzystanie potencjału polskiej humanistyki.

Prof. B. Marciniak odniósł się do polityki naukowej wewnątrz uczelni. Należy wyodrębnić z funduszy uczelni fundusz badawczy, aby promować interdyscyplinarne badania naukowe i włączać w te badania humanistów. Takie rozwiązania są z powodzeniem stosowane w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza od wielu lat. Jest to jedna z metod umożliwiająca intensyfikację aktywności poprzez łączenie różnych dyscyplin do wspólnych badań.

Przewodniczący Rady Głównej podziękował prelegentom za świetne przygotowanie wystąpień. Zaapelował do humanistów o przemyślenie i zasugerowanie sposobów korzystania z autonomii uczelni przez wspólnotę akademicką w zgodzie i zrozumieniu wspólnych celów. Zaproponował zorganizowanie spotkania Komisji Nauki Rady Głównej z Radą NPRH, aby bezpośrednio uzyskać żądane informacje.

Ustalono, że prof. Borkowska wraz z prof. Z. Marciniakiem przygotowują projekt stanowiska Rady w sprawie humanistyki w Polsce, w którym zostaną zawarte tezy z dyskusji. Rada chciałaby zainspirować środowiska humanistyczne do aktywnego zaangażowania w modelowanie procesu ewaluacji na miarę potrzeb humanistyki, jej specyfiki, jak też lepszego udrożnienia promieniowania na otoczenie.

III. Przyjęcie porządku obrad

Prof. Z. Marciniak poinformował, że w punkcie V. Zaopiniowanie aktów prawnych przewidziane są cztery projekty aktów prawnych:

- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie zmiany nazwy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Hipolita Cegielskiego w Gnieźnie,
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego,
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wprowadzająca „akademie praktyczne”,
- projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 6 maja 2021 r.

Rada jednogłośnie przyjęła zmodyfikowany porządek obrad.

IV. Informacje i sprawy bieżące

Prof. Z. Marciniak poinformował, że:

- na wniosek Przewodniczącego KEP RG, przekazał Przewodniczącej KD przy RG do zaopiniowania propozycję nowego regulaminu wyboru KD, opracowaną przez KEP RG;
- prof. M. Kwiek (UAM) zwrócił się z prośbą o umożliwienie zaprezentowania wyników projektu „Reforma Systemu Pomocy Materialnej dla Studentów w Polsce” prowadzonego w latach 2019-2021 przez konsorcjum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie;
- w dniu 11 maja odbyło się posiedzenie sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży w sprawie projektu ustawy o utworzeniu Akademii Zamojskiej, który Rada w kwietniu zaopiniowała negatywnie, z uwagi na niespełnienie warunków ustawowych; prof. Marciniak nie wziął udziału w posiedzeniu Komisji; MEiN poparło wniosek utworzenia AZ.

V. Zaopiniowanie projektów aktów prawnych

1. Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie zmiany nazwy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Hipolita Cegielskiego w Gnieźnie.

Przewodniczący Rady Głównej przedstawił projekt uchwały, w której Rada nie zgłasza uwag do przedłożonego projektu rozporządzenia.

Rada jednogłośnie przyjęła uchwałę. Uchwała Nr 179/2021 stanowi załącznik do protokołu.

2. Poselski projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego

Przewodniczący Rady Głównej przedstawił projekt uchwały, w której Rada nie zgłasza uwag do projektu rozporządzenia i stwierdza, że postrzega polski system egzaminów zewnętrznych jako źródło wiarygodnych, obiektywnych i porównywalnych w skali kraju miar poziomu przygotowania kandydatów do podjęcia dalszej nauki, zarówno w szkołach wyższych, jak i średnich.

Mgr Ł. Kierznowski zwrócił uwagę, że rozporządzenie wprowadza zmiany w trakcie trwania cyklu kształcenia, co nie powinno mieć miejsca.

Rada przyjęła uchwałę przy 2 osobach wstrzymujących się od głosu. Uchwała Nr 180/2021 stanowi załącznik do protokołu.

3. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wprowadzająca „akademie praktyczne”

Przewodniczący Komisji Kształcenia RG przedstawił projekt uchwały w sprawie projektu ustawy, w której Rada negatywnie ocenia utworzenie kolejnej kategorii uczelni – „akademii praktycznej”. Rada postuluje pilne wprowadzenie potrzebnej korekty systemu kształcenia nauczycieli w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

W dyskusji udział wzięli: prof. G. Borkowska, prof. Z. Marciniak, prof. J. Szambelańczyk.

Rada przyjęła uchwałę przy 1 osobie wstrzymującej się od głosu. Uchwała Nr 181/2021 stanowi załącznik do protokołu.

4. Projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 6 maja 2021 r.

Przewodniczący Rady Głównej przypomniał, że Rada wypowiedziała się o projekcie ustawy w procesie prekonsultacji. Opinia Rady z 29 stycznia br. zawierała trzy tezy, które odnosiły się do proponowanych zmian ustawy. Pierwsza dotyczyła zapisu, zgodnie z którym wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych nie jest przewinieniem dyscyplinarnym – zdaniem Rady, swoboda wypowiedzi powinna być ograniczona zasadami debaty akademickiej. Druga teza dotyczyła planowanego rozstrzygnięcia sporów zaistniałych w uczelniach przez Komisję Dyscyplinarną przy Ministrze EiT – Rada stwierdziła, że rozstrzygnięcie kwestii spornych powinno mieć miejsce w uczelni, w ramach jej autonomii. Natomiast trzecia teza odnosiła się do zamierzonego nałożenia na rektora obowiązku dbałości o wolność wypowiedzi – Rada uważa, że jest to zadanie wspólnoty akademickiej uczelni. Rada zadeklarowała też swoją pomoc w przeanalizowaniu zapisów projektu ustawy.

Następnie Przewodniczący poinformował, że przygotowany projekt uchwały wydobywa najważniejszą tezę opinii Rady z 29 stycznia, tj. obowiązek przestrzegania kryteriów naukowości w debacie akademickiej – w pracy naukowej i w procesie kształcenia.

W dyskusji udział wzięli: prof. W. Banyś, prof. S. Biliński, prof. G. Borkowska, prof. B. Marciniak, prof. C. Możejki, prof. M. Szczerek, prof. A. Więcek, prof. J. Żmija.

Dyskutanci wskazali, że dołączone do projektu uzasadnienie jest niepełne i nieoddające stanu rzeczywistego, a opinie instytucji przedstawicielskich przedstawione w procesie prekonsultacji nie zostały uwzględnione.

Rada przyjęła uchwałę, w brzmieniu uzgodnionym podczas dyskusji, przy 1 osobie wstrzymującej się od głosu. Uchwała Nr 179/2021 stanowi załącznik do protokołu.

VI. Sprawy różne i wolne wnioski

Prof. Z. Marciniak wyraził nadzieję, że czerwcowe posiedzenie uda się zrealizować w trybie hybrydowym.

VII. Przyjęcie protokołu XXIX posiedzenia plenarnego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (15 kwietnia 2021 r.)

Rada przyjęła protokół jednogłośnie.

VIII. Zamknięcie posiedzenia

Prof. Z. Marciniak podziękował członkom Rady za udział w obradach i zamknął posiedzenie.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Zbigniew Marciniak

Załączniki:

1. Porządek obrad
2. Uchwały nr 178-181